

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščena od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Veliko zborovanje naprednega učiteljstva v Trstu.

XXIII. skupščina Zaveze dne 4. in 5. t. m.

Mi vstajamo in vas je strah. — Napredna javnost za napredno učiteljstvo. — Pred zborovanjem. — Pričetek zborovanja. — Zborovanje delegacije. — Izlet. — Glavno zborovanje. — Poučni izleti. — Odmev našega zborovanja po domovini. — Rezultati.

Mi vstajamo in vas je strah . . .

Prav tipično se je pojavilo javskanje klerikalnega časopisja ravno v letošnjem letu pred našim zborovanjem. Na višku je teror klerikalizma nad slovenskim naprednim učiteljstvom, le še par udarcev, pa bi učiteljski stan padel zopet pod robstvo duhovništva, in duhovska aristokracija bi zopet zavladovala v polni meri nad slovenskim ljudstvom v znamenju rimskega klerikalizma, v znamenju konkordatske šole in v znamenju prokletstva rimekega papeštva nad sedanjim državnim ljudskošolskim zakonom.

V Trst, k morju je počil strel!

In vzravnala se je armada naprednega učiteljstva, oblekla praznično obleko in se napotila v Trst, da v dostojnem številu proslavi svoj praznik.

Na boj nas kliče strel!

K delu za stanovsko pravo, za osvoboditev šole iz rok narodnih tlačilcev in zatiralcev njega duševne svobode! Šolo — nam! Ne potrebujemo nič varuštva, sicer je boj neizogiben!

Pravice, ki se jih je prilastil duhovski stan nad učiteljstvom, niso zgodovinske pravice, temveč so le še simbol srednjeveškega absolutizma, zato bodo morale pasti. Mi hočemo biti svobodni, ker hočemo, da bo tudi narod svobodni!

Napetost je dospela do točke skrajnosti, zato je dvoje mogoče: ali sili popustiti in da nasilnejša poda zmernejši njene pravice, ali

pa lok počni in stre tako nasilje, ki ga je npenjalo, njega moč.

Le tulite sedaj in proklinjajte „brezverce“; tudi hinavščina ima svoj vrhunec in mora zopet v nižavo, če hoče iti zopet kvišku.

Tedaj napoči naš dan, ne dan našega maščevanja, temveč dan naše zmage!

V času največjega pritiska na naš stan, vam povemo javno: Izročite nam naše pravice, ki ste si jih prilastili, zopet nazaj, sicer nam jih bode te primorani oddati!

Mi vstajamo in vas je strah, zato ste tako kričali že pred našim zborovanjem, kaj ne bi po zborovanju. Da, da, kričite in vpijete, ker se zavedate, da je boj za osvoboditev duha narodu, boj zoper brezstidnosti klerikalizma, boj zoper narodovo tlačilce in boj zoper narodovo robstvo enemu stanu in boj za zmago nesebičnega narodovega borilca in osvoboditelja — učiteljskega stanu in šole.

Tudi mi se tega zavedamo in tega se zaveda vse slovensko napredno učiteljstvo, to je večina učiteljstva slovenskega naroda; in le, če bi se tega ne zavedali, bi se vdali vašemu nasilju in inkviziciji — od vaše strani — nad nami.

Zavedamo se, da le oni, ki je preplovil svet današnje znanosti in vede, ki pojmi svobodo, se samo lahko tudi bori za svobodo svojo in svoje domovine; za svobodo duha!

Zato vaš krik, zato zaduje napevanje, vaših nasilnih moči; tudi tega se ne ustrašimo v boju za svojo svobodo!

Do danes nismo odločneje posezali v narodne zadeve, toda danes lahko trdimo, da so naše vrste izčiščene in da imamo samo trdne in neustrašne moče in žene v svojih vrstah, pripomogli ste nam k temu tudi vi — zato se lahko vedno zanašamo na svojo moč in bomo pričeli v tem znamenju tudi odločneje posezati v narodne zadeve in bomo gledali, da se tudi v tem oziru izpopolnimo in organizujemo.

To bo pot do naše osvoboditve in naše zmage. — Kdor ima čisto narodno vest, ta jo mirno pričakuje!

Kako se bojujejo zoper nas.

Ker nas ni strah pred našimi člani, kakor je to voditelje „napredujoče“ Slomškove zveze, zato priobčujemo njih poročilo pred našim zborovanjem dobesedno po „Slovencu“ (št. 121.) in dostavljamo sami še to — na kar je pisec konfuznega članka pozabil.

Članek se glasi:

„Vzdržema navzdol. (Iz učiteljskih krogov.) Odkar so proglasili liberalni učiteljski kolovodje Zaveze avstrijskih jugoslovanskih društev za strankarsko organizacijo, pada nje ugled leto za letom. Z imenovanjem Hribarja in dr. Tavčarja častnim članom, so menili Dimnikarji in Jelenčevci zainteresirati slovensko javnost za sveto učiteljsko stvar. A se jim ni po-

srečilo. Par protežejev je sicer uživalo naklonjenost visokih gospodov, a učiteljsko vprašanje se ni pomaknilo za liberalne ere niti za korak začrtanemu cilju. To prizna danes najzagriženejši učiteljski jutrovec.

Z liberalno stranko vred pozabilo je učiteljstvo na mase naroda. Liberalno učiteljstvo ni hotelo poznati ljudstva, omalovaževalo ga je v šoli in izven nje, sploh pri vsaki priliki. Liberalno učiteljstvo je nasprotno našim po vsej deželi zrastlim za drugam. Hotelo je v svoji brezmejni kratkovidnosti gospodarsko z vso silo preprečiti osamosvojitve malega kmeta, ne sluteč, da izgublja tako zadnjo trohico simpatije poštene slovenske kmetijske duše. Nahujskano po liberalnih mogoteih je obličalo duhovski stan z gnojnic. In uspeh? Danes stoji slovensko liberalno učiteljstvo brez vsake moči in vpliva, umazano samo od nog do glave na kupu gnoja s svojim „Jutrom“ vred in s strahom v srečanju ljudske sodbe in obsodbe. Kako dolgo še ne bo spoznalo slovensko liberalno učiteljstvo, da je izšlo iz krščanskega ljudstva in zanj. Kako dolgo bo s svojim bedastim delovanjem poglabljalo že itak široko zevajočo prepado, ki ga loči od ljudstva? Kako dolgo se bo, zastrupljeno pod krinko stanovske organizacije po brezvestnem časopisju odtujevalo veri svojih očetov?“

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemiš.
(Dalje.)

IV. Učiteljstvo; njegov gmotni in duševni položaj.

Prvi posvetni učitelj v tržaški okolici je bil brzkone škedenjski učitelj Lovro Zupanc, nastavljen l. 1827. z letno plačo 200 gold. in 100 gold. stanarine. Duhovniki-učitelji pa so sprejemali letno remuneracijo 100 gold. Za pouk ženskih ročnih del je sprejemala Zupancova žena 50 gold. letno.

Magistrat je plačeval za pouk v ponavljalni ali nedeljski šoli posebno nagrado 25 gld., leta 1833. pa že 30 gld. Istega leta beremo, da učitelja na Opčinah in na Katinari nista sprejela običajne nagrade zaradi brezbriznosti v nadaljevalnem pouku. Odsedaj naprej bodo sprejemali nagrado le marljivi. Istega leta pozivlja okrož. šol. nadzorstvo one učitelje, „ki si laskajo, da imajo pravico“ do te nagrade, naj predložijo kapit. konsistoriju pravilno izpolnjene in podpisane obrazce o pouku in na-

predku nedeljske šole. Pravilno podpisani so bili ti obrazci, ako jih je podpisal učitelj, krajni šolski ogleđa, dušni pastir, okrajna politična oblast, oziroma magistrat in okrožni šolski ogleđa.

No, l. 1834. so nagrado sprejeli zopet vsi učitelji. Strahovali so jih pač z ene strani, kakor so jih z druge priganjali k večji marljivosti z obljubami, da bodo imena za ponavljalni pouk zaslužnih učiteljev javno objavljena, in da jim bo izrečeno posebno priznanje.

Leta 1836. pa se je določilo, da je prošnje za to nagrado poslati letno, in sicer tekom 14 dni po sklepu šolskega leta potom vodstva (t. j. dušnega pastirja) ali okrožnega šolskega nadzorstva škofijskemu konzistoriju. Od tega so romale s skupnim seznamkom in priporočilom na magistrat, od tega zopet na gubernij. In to leto za letom! Da se gospoda ni naveličala!

Leta 1855. predlaga škofijski konzistorij magistratu, naj to nagrado zviša. Magistrat odvrne, da več nego 40 gld. ne more obljubiti.

O pavšalu sem že poročal v II. odstavku, tudi o usodi, ki je zadela l. 1858. skupno prošnjo okoliškega učiteljstva za njega povišanje. Ali to ni bila prva skupna akcija okoliškega učiteljstva za izboljšanje svojega gmotnega položaja. Že l. 1847. so se okoliški učitelji obrnili s skupno prošnjo za draginjsko

doklado na magistrat. Ta je prošnjo odbil 13. marca 1847. s pripombo, da bi ugodil prošnji le v slučaju, da vsi mestni uradniki dobe tako doklado, na kar pa sedaj ni misliti. „Nobenega povišanja pa ni, da bi mestni okoliški učitelji tvorili izjemo, saj so razmeroma boljše plačani kot drugi mestni uradniki, in ker gotovo malo učiteljev na deželi uživa tako dobro ali celo boljše plačo kakor oni. Sicer pa so itak pred kratkim časom dobili 5 gld. letno več na pavšalu in nekateri tudi povišek na stanarini. Sicer pa se magistrat čudi, da je med prosilci podpisan neki pomočnik Matevž Čišman, ki se je zadovoljil v prejšnjih letih z manj nego 100 gld. letno in jih gotovo tudi več ni vreden.“

Ubogi Matevž Čišman, po tvoji glavi je padlo! Tako se je ponesrečilo prvo skupno gibanje okoliškega učiteljstva. Je li so bili okoliški učitelji res potrebni draginjske doklade, ne vem, brzkone da. Da so pa bili razmeroma še dobro plačani, dokazujejo sledeči podatki;

Leta 1848. je razpisana služba učitelja-organista pri Sv. Križu z letno plačo 300 gld., a brez stanovanja in brez stanarine. Leta 1849. je razpisana učiteljska služba v Škedenju. 250 gld. letne plače v mesečnih antecipatnih obrokih. Glede organistove službe naj se učitelj pobota z občinarji.

V istem času so uživali učitelji na nor-

malkah v Trstu od 400 do 450 gld. letno, pomočniki 200 gld. V Istri (v Piranu) so prejeli v mestih okrog 300 letnih goldinarjev; na Krasu različno, do 250 gld. s stanovanjem in biro.

Navsezadnje pa se zdi, da so okoliški učitelji šeasom vendarle dosegli draginjsko doklado. Vsaj v dekretu imenovanja škedenjskega učitelja l. 1858. je brati, da mu magistrat nakazuje 250 gld. letne plače in 20% draginjske doklade, ter da bo prejemal za organistovo službo 100 gld. letno. Računimo k temu 40 gld. nagrade za nedeljsko šolo, tedaj je mož skupno prejemal na stalnih dohodkih 440 gld. letno poleg prostega stanovanja; v onih časih pač lepa plača.

O učiteljskih ženskih ročnih del, oziroma kakor so jih nazivali „industrialnih“ učiteljicah, doznavamo toliko, da so okrog l. 1853. prejemale 75 gld. letne nagrade. Leta 1864. jih je bilo šest v vsej okolici s plačo letnih 100 goldinarjev.

Leta 1868. po sklepu dobe je magistrat določil okoliškemu učiteljem letne plače 450 gld. Za službo organista pa naj se pobotajo s cerkvijo. Odpade — vkljubo skupni prošnji okoliškega učiteljstva (5. avg. 1869.) — remuneracija za pouk v ponavljalni šoli.

Vzgojo, ki so jo uživali todobni laični učitelji, pojasnjuje okrožnica iz leta 1828., ki

Preden nadaljujemo, spregovorimo še par besed k temu članku!

Boli vas, gospodje! Počemu si želite nas? Če nas niste dosedaj poznali, vas tudi sedaj ne potrebujemo.

Počemu ta strah pred naprednim učiteljstvom? Saj imate vendar vso moč v rokah; saj dosežete vse, vse, kar hočete?

Le enega niste v stanu doseči: Značajev, resničnih značajev vam ni mogoče pridobiti, niste jih v stanu premagati — pač pa ubiti, a le telesno in gmotno ubiti in ne moralno ali duševno!

Zaman so vsi vaši upi, da uničite „Zavezo“, zaman vsa nada v to, ker „Zaveza“ sloni na ramah jeklene značajnosti kranjskega naprednega učiteljstva, sloni na ramah primorskega in štajerskega slovenskega naprednega učiteljstva, h kateremu imate še manj dostopa nego do poštenja kranjskega naprednega učiteljstva.

Niste nas premagali s sirovo silo, ne bode te drugače. Bojimo se dalje! Mi imamo še dovolj moči in sile za nadaljni boj!

Zatorej vse vaše podlo natolecevanje naših voditeljev ne bo doseglo svojega namena, ker oni so svobodno izvoljeni možje — svobodno mislečega slovenskega naprednega učiteljstva.

Naše delo je čisto, pošteno in odkrito stanovsko delo!

Le spomnite se, kako ste sami imenovali vse klerikalne člane deželnega šolskega sveta častnim članom Slomškove zveze na zadnjem občnem zboru; kako ste kar na debelo hoteli zainteresirati „slovensko avnost“ za sveto učiteljsko stvar, kako ste pri tem mislili le na protekcijo v deželnem šolskem svetu in pri deželnem odboru na račun svojih naprednih stanovskih tovarišev, kako ste mislili pri tem le na nagrado za eksekutorstvo, ki ga uganjajo, ti klerikalni člani nad naprednim učiteljstvom v deželnem šolskem svetu — pozabljali ste pa pri tem na ljudstvo in se mu odtujevali in celo nahujskani po klerikalnih škodljivcih učiteljskega stanu ste obličali z gnojnico lastne stanovske tovariše in s tem sebel!

Zaradi tega stojite v slovenski javnosti danes brez moči; par protežejev, učiteljsko vprašanje se pa ni pomaknilo za klerikalne vlade niti za korak naprej, ker Slomškarji nimajo pri njem sploh ničesar govoriti, kar nam dokazujejo predlogi Bregarja na Brezjah, ki jih je sprejela Slomškova Zveza, so jih pa z Jakličem in Ravnikarjem vred ravno klerikalni poslanci v deželnem zboru zavrgli in jim postavili ravno nasprotujoča določila.

Tako prehajamo k drugemu delu „Slovenčevega“ članka:

Strah pred našimi zborovanji:

„Z vsako glavno skupščino se liberalno učiteljstvo oddaljuje masi naroda za kilometre. Tudi letos ne kaže boljše. Zborovali bodo v Trstu. Z ladjo se bodo vozili o Binkoštih zavezarski skupščinariji po morju, pa pili bodo in se nekoliko zavrteli. Na programu letošnje skupščine so dali namreč tudi ples. C. kr. ravnatelj Schreiner je čutil potrebo, da podpira naznanja termin (navadno v jeseni; sep., okt.) za polaganje izpitov učit. kandidatov. Zahteva se dopolnjeno 20. leto, eno leto prakse, kakor pomočnik, suplent, provizorični učitelj, oziroma šestmesečni tečaj preparandije s srednje dobrim izpričevalom. Izpite so polagali pred višjim šolskim nadzorstvom; drugih izpitov ni nihče zahteval.

Šestmesečni tečaj je bil prideljen c. kr. glavni normalki. L. 1848. postane preparandija enoletna, l. 1849. dvoletna. Med njenimi predmeti je tudi pouk v slovenščini.

Od okoliških učiteljev se je zahtevalo znanje nemščine, slovenskega in italijanskega jezika.

Za preparande Trsta in Gorice je obstajalo od l. 1847. sem dvajset stipendijev, po 60 gld. eden. Te stipendije so l. 1850. skrčili na 12 po 100 gld. Pripravnikom pa je bilo naloženo, da morajo slušati predavanja v kmetijstvu in — če niso bili jezika že prej zmožni — tudi ona v slovenščini. Obiskovati so morali tudi glavno glasbeno šolo. Vse to se je posebno uvaževalo pri podeljevanju stipendijev.

Z dekretom nastavljeni šolski pomočniki so bili začasno oproščeni vojne službe.

Za nadaljno izobrazbo učiteljstva šolske oblasti niso prvotno prav nič skrbele. Redka hvala in gosta graja naj bi naganjali učiteljstvo k mehanci pridnosti v šoli. O samoizobrazbi

liberalna učiteljska stremjenja. Zavezarija ne bo rešena z njegovim referatom, istotako ne vprašanje o „šolah delavnicah“. Liberalno učiteljstvo ne bo imelo prireditvi šolskega vprašanja na Slovenskem nobene besede. Vsi „učeni“ referati Zavezarjev so pljunek v morje, to je treba povedati, da si ne bo kdo kaj domišljeval v Trstu.

Slovensko ljudstvo si bo v sporazumu s krščansko mislečim učiteljstvom napravilo izvrstno šolo. Zavezariji naj le urejujejo šolsko vprašanje tam ob bregovih Jadranskega morja magari do sodnega dne. Slovensko ljudstvo jih bo lahko pogrešalo vsaki čas brez najmanjše škode.“

Bojite se naših zborovanj! Počemu to? Saj imate vendar svoja impozantna zborovanja, o katerih piše o obilni udeležbi itd. „Slovenec“ vedno na dolgo in široko.

Saj Slomškova Zveza vidno napreduje; saj je „krščansko-mislečega“ učiteljstva vedno več! Vaše vrste se množijo!

Ali se bojite resnega dela?

Ali se zavedate, da so vaša zborovanja prisiljena; da so poročila vaših zborovanj pesek v oči zaslepljenecem; da je vsaka vaša beseda — laž. Kaj je pečica vaših podružnic proti impozantnemu številu naših podeželskih društev; kaj njih zborovanja proti nebroju zborovanj naših društev, ki se vrše leto za letom? In mi ne delamo z njimi toliko krika!

V delu je moč!

Naših referatov se bojite! Bojite se li moči duha? Se li zavedate duševnega uboštva in nesamostojnosti vašega dela?

Gotovo se zavedate tudi naše življenske sile, ki jo ima izmed učiteljskih organizacij edino Zaveza, medtem ko Slom. zveza nima niti nje kali. Iz lastne sile, od lastne moči in od lastnega dela živimo!

Zapomnite si: Le ona strokovna ali stanovska organizacija, ki je zasnovana v to svrhu lahko prospera; organizacija, ki pa nosi že v jedru kal koristolovstva in političnega strankarstva, pa nosi s tem tudi kal smrti in pogube.

Naše strokovno delo je nestransko in zavzema strogo kulturno smer, in to je naša življenska moč, potom katere se mi dvigamo.

Kulturni boj je boj vaše pogube in boj naše zmage.

Iz vaših besed vidimo, da se ga bojite, ker se bojite svetlobe. Mi vstajamo, in vas je strah — — —

Napredna javnost za napredno učiteljstvo.

In kakor nam je od klerikalne javnosti prihajal strah in so odmevali iz njenega časopisja napadi na nas zaradi zborovanja, tako so nam prihajali iz naprednega časopisja simpatični glasovi pozdravljanja našega dela.

Tu zavist in blatenje, tam odkritosrčne simpatije, resno in stvarno ocenjevanje našega pomena in našega vztrajnega dela.

To zbuja v nas zavest resnosti in smotrnosti in daje novih moči in moralne opore naši jeklenosti za nadaljni boj.

niti govora! Učiteljstvo menda v onih časih ni niti toliko hrepelo po nji, tedanje šolske oblasti pa bi jo prejkone ovirale. Škofjski konzistorij predpisuje v okrožnici 7. avgusta 1828., št. 2256, sledeče: 1. Okrožni šolski ogleda naj pregleda šolske knjižnice in naj predloži seznamek njihovih knjig uradu za revizijo knjig. Iz šolskih knjižnic (določenih učiteljem) naj odstrani ne samo prepovedanih knjig, temveč tudi knjige z opazko „transeat“. 2. Istotako naj postopa s knjigami, ki bi v prihodnje prirasle knjižnici. 3. Okrožni šolski ogleda naj v sporazumu s škofjskim konzistorijem razsodi, je li taaliona knjiga sploh koristna mladini ali učiteljstvu. 4. Neposredni nadzorniki šolskih knjižnic so dušni pastirji in kateheti. 5. Pri letni šolski vizitaciji naj okrožni šolski ogleda pregleduje šolske knjižnice.

Temu odloku dostavlja okrožni šolski ogleda iz svojega žepa še zahtevo, da morajo posvetni učitelji trivialk v poslati še poseben seznam svojih zasebnih knjižnic!

Škedenjski učitelj je poslal na ta ukaz seznam knjig svoje zasebne knjižnice, ker šolske tedaj v Škedenju itak ni bilo. Iz seznama posnemamo, da je knjižnica škedenjskega učitelja štela 30 knjig, večidel učenih tekstov, slovnice, slovarjev in šolskih predpisov. Za enkrat je bila tedaj nevarnost „transeat“ ali celo „pre-

Kdo je odvrčal ljudstvo od učiteljstva in zbujal nezaupanje do njega?]

To je tisto satansko „katoliško“ časopisje, ki je dan na dan blatilo učiteljski stan in šole, ki je hujskalo ljudstvo zoper učiteljstvo in šole in ga je z demagoštvom sililo k dejanju, ki je naravnost narodu v pogubo.

Kako je bilo ozadje temu sistematičnemu hujskanju zoper učiteljski stan po klerikalnem časopisju, to vemo dobro in smo ga že v uvodu opisali.

Žurnalistika, ono podlo pačenje javnega mnjenja in demoralizovanje ljudske mase, je umetno uprizarjalo oni „prepad“ — o katerem še danes razni zakotni pisarji pišejo na široko — med ljudstvom in učiteljstvom.

Toda danes so napočili drugi časi in učiteljstvo bo pobilo tudi te zakotne žurnalistiške pisarje in demoralizatorje ljudske misli in volje, ker bo samo poseglo v žurnalistiko.

Z organizovanjem samostojnim žurnalistiškim delom bo strlo to učiteljstvo blatenje učiteljskega stanu in šole in bo pobilo javno mnjenje, ki ga o tem napravijo in napravljajo razne zgrešene eksistence — nerazsodnim masam naroda.

Vse napredno slovensko časopisje je letos pozdravilo simpatično naše zborovanje! V času sirovega inkvizitorstva nad našim stanom in v času najhujšega pritiska in hujskanja zoper naš stan je to lep uspeh.

Prepričani smo, da je to prvi korak k delu, ki ga je dolžno slovensko napredno časopisje izgotoviti skupno in vzporedno z naprednim učiteljstvom, da zatre sedanjo demoralizacijo, ki se je ugnedila v slovensko žurnalistiko!

Sistematično in organizovano naše žurnalistiško delo bo iztrebilo iz slovenske javnosti že globoko se zajedlo prokletstvo žurnalistiške osebnosti in nepoštenosti in bo ustvarilo zopet javno moralo — poštenosti.

Žurnalistika ni podlo rokodelstvo, temveč je delo srca in vesti, delo ljubezni za dobrobit domovine!

Le brezdomovincu je žurnalistika izbruh njegovih strasti in rokodelstvo maščevalnosti!

Pred zborovanjem.

Že dan pred začetkom zborovanja se je zbralo mnogo naprednega učiteljstva v Trstu. Prišlo je prej v Trst, da čimdlje diha zrak svobodnega mesta in živi na svobodnih tleh.

Zvečer so se zbrali udeleženci k prijateljskemu sestanku s tržaškimi kolegi in kolegijami v Narodnem domu.

Kako prijetno se počuti človek med svojimi odkritosrčnimi ljudmi, daleč proč od gnusnega, strankarskega boja.

Da, tudi tu smo dospeli ravno pred boj. Ozračje je bilo prepojeno z nestrpnim pričakovanjem in še večja napetost je vladala nego pri nas doma, kjer se koljem med seboj.

Ljutejšega boja je pričakovati nego pri nas! A ta boj je vse drugačen, ta boj je vse drug — to se čuti že iz diha vsakega posameznega prebivalca tega svobodnega mesta.

To je jekleni boj tržaškega slovenstva; vztrajni boj za narodne pravice zatiranega slo-

povedanih“ knjig odvrnjena, in tržaška okolica se je lahko oddahnila. Čudo je le, da je v kljub tej skrbnosti našla prosta knjiga in napredna misel pot tudi v to vinorodno okolico.

Za zglede, kako čvrsto je držala šolska oblast tedanje okoliško učiteljstvo za uzdo in kako je časih zagrmelo od zgoraj dol, par primerov:

L. 1827. se je neka kurenda na svojem dolgem potovanju od šole do šole nekje izgubila. Okrono šolsko nadzorstvo takoj zapreti: „da se bo krivec ugotovilo in dotičnega lahko mišljenega ter zaniknega učitelja naznanilo višji oblasti.“ Grmelo je tudi l. 1829., ko nekateri učitelji še niso vposlali šolskih matic. Okrožno šolsko nadzorstvo izjavlja: „To zanemarjenje priča, kako malo so učitelji točni v izpolnjevanju svojih dolžnosti. V prihodnje se bo to vračunilo zaniknim učiteljem kakor lenoba, in vpisalo se jih bo po imenu v protokol.“ L. 1837. dvomi okrožno šolsko nadzorstvo, da je klasifikacija pravilna. Učitelji naj ravnajo po predpisu § 178. pol. šol. reda in po svoji vesti, drugače bo proti njim uvedena preiskava.“ Dovolj toliko.

Vendar se je jelo gospodi polagoma dani, da utegnejo učitelji v kljub skromni plači imeti višje duševne zahteve. In tako opažamo od l. 1836. naprej razne knjige, brošure in časopise, ki so krožile, poslane potom okrožnega

venskega naroda, odkritosrčen in značajan boj za svojo domovino in ne gnusni strankarski boj narodnega izdajalstva.]

Pred državnozbornimi volitvami smo zborovali!

Pred ljuto narodno borbo smo zborovali; v tem resnem času, ko so bile vse oči slovenskega naroda uprte na naše meje, ki so s smrtnim strahom pričakovale odločilnega trenutka bodočnosti in usode našega naroda — v tem resnem času je slovensko napredno učiteljstvo zborovalo na eni najvažnejših obmejnih točk našega naroda, kjer leži temelj za našo narodno trgovsko in obrtno in gospodarsko bodočnost — v Trstu, in je polagalo temelje narodni kulturi.

Pričetek zborovanja.

Seja upravnega odbora.

Ob 8. uri zjutraj dne 4. t. m. se je sesel upravni odbor k svoji seji. Na tej seji so pripravili in redigirali predloge in poročila za sejo delegacije. Določili so se tudi predlogi, ki jih upravni odbor prijavi glavnemu zborovanju.

Seja delegacije.

Predsednik otvori zborovanje.

Predsednik tov. L. Jelenc:

Slavna delegacija!

V imenu upravnega odbora Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev, ki je sklical današnjo delegacijsko sejo, pozdravljam vse delegate in delegatince prav iz srca.

K 23. seji se je zbrala danes Zavezina delegacija, da ji položi upravni odbor in vodstvo Zaveze račun o svojem delovanju v minuli upravni dobi. Sodili bode, smo li delovali v Vašem smislu, smo li storili vse, kar ima biti v prospeh narodnega šolstva in v korist našemu stanu.

Zbrali ste se pa tudi, da daste upravni odboru in vodstvu navodilo za prihodnje delovanje, da jima začrtate pot po katerem naj hodita, da dosežeta najlepših, najboljših, trajnih uspehov na šolskem polju. Vi ste posredovali med društvi, ki so Vas poslala danes na obalo sinje Adrije, in med Zavezo. Le v edinosti, v slogi med seboj in s solidarnim nastopom vseh naših organizacij bomo odbijali silovite napade svojih zakletih načelnih sovragov. (Burno odobravanje.) Če bomo cepili svoje moči, ne bodo imeli uspeha naši napor in razpadla bo naša organizacija. Take poizkuse si sme dovoljevati učiteljstvo velikih narodov; če bi jih hotelo v tem posremati maloštevilno slovensko učiteljstvo, bi bil to naš pogin. Zato me je v srce zabodel separativizem, ki se je bil pojavil lansko leto v naših vrstah.

Vi, cenjeni delegati in delegatince, imate priliko in moč, da v kali zatrate vsak separativistični pojav! Ne cepimo moči, ne bodimo kranjski, primorski, štajerski, temveč edino-slovenski učitelji. Vedno naj nam bo pred očmi rek: Concordia parvae res crescent, discordia maximae dilabuntur. (Ploskanje.)

Današnje delegacijske seje pa čaka še druga velevažna naloga.

šolskega ogleda, od šole do šole. Med temi:

1. L. 1836. osem zvezkov Herm. Ozechevega navodila za pouk gluhonemih. Pa se je že pri teh prigodila mala nezgoda. Od osmih zvezkov se je povrnilo le pet. Zato takoj okrožnica vsem okoliškim učiteljem, naj vposljejo nemudoma še zaostale tri okrož. šol. ogledi, ker jih mora potom škofjskega konzistorija vrniti c. kr. gubernij — (kjer so brčkone obležali vsi skupaj pozabljeni.)

2. L. 1838. kroži Fel. Freysauffov pouk slepcev.

3. L. 1846. naznanja višje šolsko nadzorstvo, da so izšle A. M. Slomškove „Drobtinice“ za l. 1846. Cena 40 kr. Oglase naj se naročniki.

4. Od l. 1853. naprej skozi nekaj let cirkulira „Šolski prijatelj.“

5. L. 1856. vdobi vsak italijanskega jezika zmožen učitelj po en istisk neke italijanske spisane brošure o čebeloreji.

Če to ni ravno vse, mnogo več menda ni bilo.

Po sklepu dobe je magistrat zahteval, da se nanovo imenovano učiteljstvo usposobi tekom dveh let v italijanskem jeziku kakor učenem predmetu, ter v okrožnici 2. novembra 1868 priporočal, naj se učitelji vzdržujejo vsakega strankarstva. (Dalje.)

Upravni odbor Zaveze je sklenil predložiti delegaciji v pretres načrt izpremenjenih pravil. V 23. letih, odkar obstoji naša Zaveza, je to tretji načrt izpremenjenih pravil. Prirejali in izpremenjali smo jih vselej po razmerah in zahtevah časa. Sedanji vihar ni časi zahteval od nas temeljito, smotrajno in vztrajno delo. Zato je neobhodno potrebno, da delimo delo v Zavezi. Vodstvo Zaveze ne zmaguje več vsega dela. Zato polaga načrt pravil na ustanovitve 4 odsekov največjo važnost. Tem se bo odkazovalo najvažnejše in najodgovornejše delo.

Nič manj važna ni ustanovitev stalnega tajništva. To bo naš urad, kamor se bo lahko zatekel vsakdo po vsakojake informacije in svete. To bo informacijski biro v pravem pomenu besede.

Na javnih društvenih shodih, ki se bodo prirejali namesto sedanjih glavnih zborovanj, se bo lahko vsakdo — tudi neučitelj — seznanjal z našimi napori, z našimi stremljenji. Prepričan se bo, da je resna volja naprednega učiteljskega povzdigniti slovensko šolstvo na višek zahtev modernega časa. (Odobranje.)

Če dosežemo to, postanemo največji dobrotniki svojemu rodu.

Posebno me veseli, da imam čast zopet danes pozdravljati v naši sredi vrla zastopnika češkega naprednega učiteljskega, tovariša Bohdana Skalo in Petra Skalického. (Burni pozdravi in ploskanje.) S tem je češko učiteljsko zopet posvedočilo svoje simpatije do nas. Hvala mu! Dragima tovarišema s slovenskega severa moje najsrčnejše pozdrave! (Živi) Na zdar!

S tem odpiram delegacijsko zborovanje. Tovariš Ferluga ima besedo.

Predsednik Tržaškega slov. učit. društva tov. Štipe Ferluga:

Velecjenjene tovarišice, dragi tovariši!

„Trtno evetje siplje na jožna tla, ki jih je solnce poljubilo s toplim poljubom.“ Tako zadnji „Tovariš“. — Tovarišice, tovariši! Tudi v naših sredi, v sredi „Učit. dr. za Trst in okolico“ je vzklikla in pogrnala duhteča cvetka bratske ljubavi do Vas, ki ste došli v našo sredo, v naš krog, do Vas, ki ste veliki trpini svojega dela, svojih idealov. — A kakor vse na svetu mine in gine, mora končati tudi ta gudi bratomorni boj in — blagor onemu, ki izide iz njega čist, neomadeževan. (Ploskanje.) Tovarišice, tovariši! Tu v naši sredi med bratskimi srci pozabite vsaj za nekaj ur vse neprijetnosti življenja, vse bridko trpljenje, vse trpko gorje. Zato naše bratsko srce želi:

Vam nositeljem prosve-
tu med nami naj razovete
dan radosti, dan veselja;
saj je naša srčna želja,
krepko stisniti roke,
ponuditi vam srce,
ki pozdrav vam izroči
vroč, iskren ter govori:
„Dragi bratje, sestre naše,
duše naše vse so Vaše!
Te vam kličejo iskreno:
Željo vročo, srčno eno:
Dobro došli bratje mili —
srčni tu med nami bili!“

(Živo!)

Legitimiranje delegatov in delegatinj.

Od 115 priglasišenih delegatov in delegatinj se jih je legitimiralo 112, torej niso prišli samo 3, ki pa so opravičili svojo odsotnost.

Tajnikovo poročilo.

Tajnik Vilibald Rus:

Čestita delegacija!

V imenu vodstva in upravnega odbora Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev mi je čast poročati častitim delegatom in delegatinjam o delovanju naše Zaveze v dobi od zadnje skupščine, ki se je vršila lani v velikih počitnicah v napredni dolenjski metropoli, do letošnjega glavnega zborovanja tu v Trstu.

Članstvo.

Zaveza avstr. jugosl. učit. društev šteje danes 35 društev, ki imajo skupaj 58 častnih, 2006 pravih in 30 podpornih; torej v vsem 2094 članov. To je pač lepo število zavednih tovarišev in tovarišic, a treba je pripomniti, da pogrešamo še marsikoga. Vodstvo posameznih učiteljskih društev naj pregleda natančno ime-nik učiteljskega, ki služi v dotičnem okraju, vsaj ob vsakem novem šolskem letu in naj po-
love k pristopu v primerni obliki vse, o katerih vé, da so naši!

Na Kranjskem se je letos zmanjšalo število članov za 8, na Štajerskem za 19, na Primorskem pa je priraslo za 42: tako da šteje

letos Zaveza 15 pravih članov več kakor lani. (Burno odobranje.)

Povprečno je najbolj nazadovale Učit. društvo ljubljanske okolice (lani 38, letos 30 čl.); izdatno pa se je dvignilo število pravih članov Učit. dr. za Trst in okolico v Trstu (lani 68, letos 110).

Društvenih izkazov ni doposlalo samo Učit. društvo za slovenjegrajski okraj, in sicer ne letos, pa tudi lani ne.

Za današnje delegacije je priglasišenih 115 delegatinj in delegatov in 15 namestnikov.

In kaj nas druživ tako mogočno vez? Iskreno tovarištvo, vroča želja po svobodi in napredku, skrb za pravilno vzgojo izročene nam slovenske mladine ter nesebično delo na gospodarskem in kulturnem polju. (Navdušeno pritrdjevanje.)

Delovanje Zaveze in društev.

V pretekli upravni dobi je imelo „Zavezino“ vodstvo 4 seje, upravni odbor pa 2. V teh sejah so se reševale vse važnejše zadeve Zaveze, nujne stvari pa je reševalo predsedništvo z naknadnim odobrenjem vodstva, oziroma upravnega odbora.

Vložni zapisnik šteje danes 514 števil, ne všteti tajniških in blagajniških vlog in dopisovanja uredništev in upravništev Zavezinih listov.

Kako in koliko delujejo posamezna naša društva, je razvidno iz poročil, priobčenih v naših strokovnih listih.

Vsa v Zavezi stoječa učiteljska društva so imela tekom letošnjega društvenega leta 84 zborovanj, pri katerih je bilo 92 predavanj in hospitacij.

Vsem onim osebam in korporacijam, ki so si pridobile izrednih zaslug za krasno uspelo zadnjo skupščino v Novem mestu, je poslalo vodstvo zahvalo v vse napredne liste. Tem listom so se tudi odposlale pri tej XXII. glavni skupščini sprejete resolucije.

Mestnemu magistratu ljubljanskemu se je javila dopolnilna volitev v upravni odbor.

Slovenska učiteljska Zveza.

Občni zbor Zveze slovenskega učiteljskega v Avstriji bi se moral vršiti v Krakovem. Iz neznanih vzrokov pa se je odpovedal. Nato se je pa sklical z istim dnevnim redom na Moravsko. Naša Zaveza je prosila omenjeno predstojništvo, naj se preloži ta občni zbor, a tajništvo nam je sporočilo, da se zborovanja ne more več odgoditi. Mi nismo bili zastopani na tem obnem zboru, pač pa ga je pozdravila naša Zaveza brzojavnim potom.

Afera prof. Juga.

Ker je „Slovenski Narod“ o pozdravnem govoru profesorja A. Juga napačno poročal, se je poslal uredništvu tega lista popravek.

„Slovenec“ je zagnal zaradi tega govora velikansko vpitje. Na predlog, ki so ga stavili v kranjskem šolskem svetu pristaši „Slov. Lj. Stranke“, je bil profesor A. Jug suspendiran. (Klic: Ogorčenja.) V pravo informacijo naj doslovno navedem najbolj „kočljiva“ mesta njegovega pozdrava:

„Zaveza stoji na temelju narodne šole; stremi za modernimi, naprednimi načeli. Ona goji v prvi vrsti vprašanje šole, ki nam ima vzgajati naroden, vesel in zdrav naraščaj. In temelji so za narod in po njem za državo trdnější temelji od koristolovstva...“ (Klic: Resnico pačijo! Natolevanje!) In dalje: „Le narodna šola nam hoče vzgojiti dobrih državljanov s pravo izobraznostjo, ki je za nas belomodro-rdeče pobarvana, značajev, ki ne klečepazuje iz same gule sebičnosti pred črno-rumenom ali belo-rumenom zastavo.“ (Klic: In kako so to popačili!) Iz teh stavkov, seveda zgolj iz neskaljene krščanske ljubezni do bližnjega, so nekatere besede iztrgali, nekaj novih besed po svoje dodali (Klic: Škandal!) in ovadba je bila gotova. (Hrup in ogorčenje.) Ob tej priliki prosimo vse poročevalce, da se obrnejo v dvomnih slučajih do zapisnikarjev ali pa direktno na dotične govornike, zakaj nič ni v sedanjem času lažjega, kakor da se dovede kakega naprednjaka do nepotrebnih sitnosti. Če bi bilo v govoru kaj napačnega, bi gotovo ustavljal govornika navzoči vladni zastopnik, prekinil bi pa njegov govor tudi Zavezin predsednik ali bi mu pa celo vzel besedo.

In rezultat te preiskave? Naučno ministrstvo je vso zadevo natančno preiskalo — in prof. A. Jug je izšel iz te čist in

nedolžen: bil je oproščen. (Klic: Živo! Dolgotrajno ploskanje.)

Persekucija in dr. Krek.

V nedeljo pred dopolnilno deželnozbornsko volitvijo za ljubljansko mesto je voditelj S. L. S. dr. J. E. Krek v „Unionu“ na shodu strastno napadal sodnike, policijo, vlado in narodno-napredno stranko. Med Slovenci doslej tako hujskajoče še nihče ni govoril (Klic: Inteligent, znanstvenik!), in bolje bo za slovenski narod, da se tako med nami tudi nikdar več ne govori. (Klic: Res je!) Državni pravdnik je bil primoran zapleniti njegov v „Slovenec“ objavljeni govor pred obsežno kar na treh mestih. Dr. Krek je profesor bogoslovja. Ker velja ista pravica za vse, zagradelj zatrdno pričakujemo, da se bo dvignil takoj v prihodnji seji c. kr. dež. šolskega sveta za Kranjsko dr. E. Lampe ali pa kak drug njegov pristaš in bo ogorčeno predlagal, da se prof. dr. E. Kreka za ta govor najostreje kaznuje. (Smeh in veselo razpoloženje.)

Zborovanja hrvatskega in srbskega učiteljskega.

Dne 22. in 23. avgusta 1910 je zboroval „Hrvatski pedagoški zbor“ v Zagrebu, dne 24. in 25. istega m. pa je zboroval „Savez hrvatskih učiteljskih društev“ v Zagrebu. Obe ti skupščini je pozdravil predsednik brzojavnim potom. (Prav! Živeli Hrvati!)

V jeseni je imelo „Srbsko združenje“ glavno skupščino. Dne 14. in 15. avgusta l. 1910 pa je obhajal urednik Stanojević 25letnico svojega pisateljevanja na pedagoškem polju in 10letnico uredništva lista „Učitelj“. Srbski skupščini in jubileju je Zaveza brzojavno čestitala. (Živeli Srbi, živel Stanojević!)

§ 1. drž. šol. zakona.

Znameniti govor tovariša E. Gangla, ki ga je imel lani na XXII. glavni skupščini z naslovom: „§ 1. državnega šolskega zakona“, se je ponatisnil v 10.000 izvodih. Poslal se je na razne kraje, zlasti pred državnozbornsko volitvijo na Dolenjsko, da ga je čitalo ljudstvo, ker se je od nasprotne stranke hotel prav ta govor izrabljati ob tej volitvi. (Klic: Ljudstvo naj vidi resnico!)

Odsek za reformo ljudske šole.

Odsek za šolsko reformo deluje na Dunaju še vedno na tem polju. Sedaj ureja material, kar ga je v vprašalnih polah. Naš odsek dela istotako po navodilih dunajske centralne odseka za šolsko reformo.

Za stanovskina naraščaj.

Na vsa učiteljišča, kjer so slovenske učiteljišnice in učiteljišniki, so se razposlali Zavezini listi v istotolikem številu kakor doslej, in sicer brezplačno. Za značaj in naraščaj učiteljskega skrbi Zaveza pa tudi s tem, da izkuša stopiti v tesni stik z učiteljišniki, kjerkoli se nudi pripravna prilika. (Le tako naprej!)

Spomenica za regulacijo plač.

Nemška učiteljska Zveza je poslala vsem naprednim Zvezam v Avstriji v podpis spomenico glede izboljšanja učiteljskih plač v Avstriji. Vse zveze (t. j. poljska, češka, dalmatinska, slovenska in nemška) so podpisale to spomenico.

Ista Zveza je delovala pri odseku nemške nacionalne zveze v državnem zboru, da bi bila stavila predlog v šolskem odseku za izpremembo § 55. drž. šol. zakona. Druge učiteljske Zveze pa je naprosila, da naj vplivajo v tem smislu pri svojih poslancih, kar se je tudi zgodilo. Pa preden je prišlo do tozadevne interpelacije, je bil državni zbor razpuščen.

Boj za naša prava.

Enako so ponovile vse gori omenjene učiteljske Zveze v Avstriji prošnjo za pariteto maturitetnih izkušenj učiteljišnikov s srednješolskimi maturami.

Glede rabe slovenskega jezika pri šolskih uradih se je sprejela lani na skupščini po tovarišu E. Ganglu predlagana resolucija. Vodstvu Zaveze se je zdelo najprimerneje, da se v ta namen obrne do Slovenskega deželnega učit. društva na Kranjskem in na Zvezo slov. učit. in učiteljic na Štajerskem, da ti dve kot deželni učiteljski „Zvezi“ pri pristojnih oblastvih ukreneta vse potrebno, da se v smislu sprejete resolucije uradje po vseh slovenskih šolah samo slovensko.

Na predlog tovariša Jamška, da bi se zaprosila avdiencia na Najvišjem mestu, kjer naj bi se pojasnilo stališče slovenskega učiteljskega, sklence vodstvo Zaveze, da tega predloga ob

najboljši volji ne more izvršiti, ker je prišlo do prepričanja, da bi avdiencia ne bila dovoljena. Svoječasno še deputacije vseh avstrijskih učiteljskih Zvez niso pripustili pred naučnega ministra, ko se je šlo vendar za izboljšanje učiteljskih plač.

Geslo za državnozborn. volitve.

Zveza slovenskega učiteljskega v Avstriji je dala poučno navodilo vsem v njej združenim učiteljskim Zvezam, za kakšne kandidate naj se poteguje učiteljsko pri ravno kar v tem mesecu se vršečih državnozbornskih volitvah. Voli naj namreč le take poslance, o katerih je prepričano, da bodo delali na izpremembo § 55. drž. šol. zakona in ki se bodo v državni zbornici sploh potegovali za učiteljsko. Kar bo narodno-naprednih poslancev v naših slovenskih deželah, je gotovo, da se bodo radevolje ozirali na to našo prošnjo. (Odobranje.)

Tekoče stvari.

Predsedstvo „Zaveze“ je urgiralo izplačila procentov pri banki „Slaviji“ od zavarovanih članov Zaveze. Ravnatelj Iv. Hribar je zatrdil, da bo stvar v najkrajšem času ugodno rešena.

Na „Zavezno trgovino v Celju“ se je poročalo, da ne more dati vodstvo Zaveze nobenega popusta od tistih naročnikov na naše liste, ki se naročajo potom nje.

Tovariš Ig. Šijanec je želel dobiti podatke „O šolskih kuhinjah na slovenskih šolah“. V ta namen je sestavil vprašalno polo, ki smo jo dali v natisk in jo poslali Zaveziniim društvom.

Za naš tisk.

Našilisti, ki jih izdaja Zaveza, se odučiteljskega vse premalo upoštevajo. Tu treba potom naših učiteljskih društev važnih izprememb.

Odločno in neustrašeno odbija naše stanovsko politiško glasilo vse nebrojne napade. Ono je pravo zrealo našega društvenega življenja. Kdor le vzmore, naj je naročnik na „Učit. Tovariša“, saj znaša letoletna naročnina samo 10 K. Na večrazrednicah naj se naroči nanj, če drugače res ni mogoče, vsaj učiteljski zbor skupno. Pa plačujmo ga redno in dajmo ga čitati onim, ki se doslej za naše stanovske zadeve niso bogve kaj zmenili! (Odobranje.)

Na pedagoško revijo „Popotnik“ mora biti naročena vsaka učiteljska knjižnica, za kar naj skrbe predvsem zlasti šolski vodje.

Mladinski list „Zvonček“ imej vsaka šolarska knjižnica najmanj po en izvod.

Ne velja izgovor, da ga kak klerikalni krajni šolski svet neče in neče [naročiti]. Vodstvo Zaveze bo storilo v tem pogledu v najkrajšem času odločilen korak. Če c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko potom razpisa želi, da se naroči vsaka šola na „Slov. Učitelja“, ki je vse prej kakor pedagoški list, potem se ne bo mogel ogniti naši prošnji, da pravilno informira potom podobnega razpisa podrejene mu krajne šolske svete, da je učiteljsko samo v blagor, če ima v učiteljski knjižnici „Popotnika“. In slovenski deci je v izredno korist, če čita izvrstno urejevani „Zvonček“. Naprednemu učiteljskemu niti na misel ne pride, da bi spričo te nesrečne gonje zaneslo agitacijo proti „Vrtcu“ in „Angeljčku“. Naša mladina ima tako premalo sebi primernega dobrega čtiva. O tem naj razmislija v prvi vrsti njun urednik, prečastiti profesor Anton Kržič. Za „Zvonček“ pa stori vsak naš član prav mnogo tudi potom zasebne agitacije pri roditeljih. Mnogo dragih igrač, ki so od danes do jutri, kupujejo stari svoji deci za Miklavža in za božič, od katerih stane mnogokrat ena sama več kakor 5 K. Naročnike na naše liste imej vsake učiteljskega društvo leto za letom v evidenci! (Pritrdjevanje.)

Naše realno delo.

Nasprotniki nam radi očitajo, da napredno slovensko učiteljsko doslej še ni ničesar naredilo in ničesar doseglo. Vsi ti očitki niso seveda nič drugega kot ena sama velika laž. (Tako je!)

Kako izrednega pomena je za učiteljsko našo „Vdovsko društvo“, čemu smo ustanovili „Jubilejsko ustanovo in samopomoč“; v katerih rokah je „Učiteljska hranilnica in posojilnica“; v kak namen se je zasnova „Učiteljska bolniška blagajna“; kdo je postavil temelj „Učiteljskemu morskemu zdravilišču“; ali ni dobil.

naša Zaveza po posebni pogodbi z banko „Slavijo“ glede zavarovanj iz učiteljskih družin že lepe tisočake; kdo ima že zdaj lepe dobičke od „Učiteljske gospodarske zadruga“; kdo zbira prispevke za „Učiteljski konvikt“; katera izmed mnogih učiteljskih Zvez more pokazati na lastno „Učiteljsko tiskarno“ kakor naša slovenska Zaveza?!

To so naše gospodarske organizacije, ki so jačje in pomembnejše od dne do dne. (Hrupno odobravanje.)

Pa listi naši? Ugled in spoštovanje nam pridobivajo pri ljudeh, ki so pošteni in dobre volje. Duše naših telovadnih, gasilnih in pevskih društev so prečesto ravno napredni učitelji, za katera žrtvujejo denar in prosti čas. Izprememba Zavezinih pravil.

Uprava naše Zaveze pa bo dobila z izpremembo pravil, vse drugo lice, in trditi smem, da bo ta preosnova za napredek našega učiteljstva in po njem šolstvo dalekosežnega pomena. (Res je!)

Z določitvijo odsekov v gospodarski, šolsko-politiški, pedagoško-didaktični in časniškarski pride v vodstvo in upravni odbor Zaveze novo osrečujoče življenje. Tudi z ustanovitvijo stalnega tajništva bomo dosegli v organizaciji najlepše uspehe. (Burno in dolgo trajno odobravanje.)

Naš nasprotniki in mi.

Napredno učiteljstvo ima privsem svojem delovanju največjega nasprotnika v politikujoči duhovščini, kar globoko obžalujemo. Vsak stan mu je ljub in drag, in tako tudi visoko spoštujemo onega duhovnika, ki ume svoje visoko zvanje. Žalibog, da so šli nekateri predaleč od altolja, ker vidijo svoj končni smoter samo v pogubni politiki. Baj se boje, da bi ne zavladale pri nas portugalske razmere. (Smeh.) Naše mnenje je, če bi vse avstrijske klerikalne stranke delale tako, kakor je započela letos „Slov. Ljudska Stranka“ na Kranjskem, potem je več kakor gotovo, da se enakih razmer ne bomo mogli ubraniti, ker bi jih na ta način s svojim nesrečnim delovanjem priklicale te stranke same čez avstrijsko mejo. In prav naprednjaki bi bili tisti, ki bi jih takrat branili pred razjarjenim ljudstvom. S hrvaškim učiteljstvom dela duhovščina vse drugače, kar kažejo posebno njene zadnje izjave. Pri nas pa naj pogine vse samo zato, ker se po svojih načelih ne more strinjati z njimi. (Hrup in ogorčenje.)

Cujmo, kaj pravi vitez Bodman, eden najodličnejših katoličanov badenskih:

„Hudo greši proti ljudski duši, kdor govori, da je kdov imenu vere dolžan pripadati tej ali oni stranki. Vera se tiče vprašanja našega razmerja napram Bogu in našim moralnim dolžnostim in mora samo pridobiti, ako jo strogo ločimo od politike. Tudi jaz želim, da ostane ves naš narod trdo pri svoji veri, ali zato ga ne smemo politično vezati. Vsak mora biti svoboden, da vrši svojo politično delavnost, kakor misli, da je bolje.“ (Tako je. Dolgotrajno odobravanje.)

„Narodni list“, zadersko glasilo duhovnika J. Biankinija, pristavlja k temu to-le:

„Čim se vera poniža do sredstva strankarstva, potem izgubi pred očmi mas svetost in dela se z njo, kakor s kako — stranko. A to je največja nevarnost za vero, ker se tem potom pride najprej do izgube spoštovanja pred duhovščino. Človek ne vidi v mašniku več duhovnega pastirja, nego strankarskega nasprotnika. In zaradi tega se drži daleč od cerkve in se vdaja verskemu indiferentizmu. To so neizogibne posledice, če se vera zapiše na zastavo strank.“ (Viharno pritrdjevanje.)

Kaj naj rečemo k besedam teh dveh odličnih katoliških mož?

Bile so izgovorjene z najboljšim namenom, zato naj najdejo pravo in prasto pot v srea naše slovenske duhovščine. (Klici: Mi smo odkriti, zato pričakujemo poštenosti!)

Res, načela so različna, ali tu di pri nas Slovincih je mnogo skupnih točk, k bi nas lahko v marsičem družile.

Obseg naših organizacij.

Naša učiteljska Zaveza je bila prva med Slovinci, ki je v vseh okrajih slovenskega ozemlja razprostrla svoja društva.

Na Koroškem sicer še nimamo nobenega učiteljskega društva, a pričakujemo, da se osnuje vsaj eno za celo južno Koroško. V Korošanu gremo s slovenstvom vidno navzdol, ker ravno manjka delavnega naprednega učiteljstva. Vodstvo koroške klerikalne stranke mu ne more pomagati, zakaj prestrankarsko je, pa premalo slovensko. (Tako je!)

Na Goriškem in v Istri je viden napredek. Vzorno pa je delovanje Tržačanov, ki nam budi krasne upe v prihodnost. (Viharne ovacije trž. tovarišem.)

Glasom sklepa upravnega odbora se je vabila „Narodna Prosveta v Pazinu“ za pristop k naši Zavezi. Zvezi hrvatskega učiteljstva v Dalmaciji se je poslalo enako povabilo. Do danes sicer še nimamo odgovora, pričakujemo pa, da naša prošnja ne ostane nerešena.

Ustanovitev „Gosp. in kreditne zadruga v Celju“.

Delavnost učiteljstva na Štajerskem je postala zlasti po ustanovitvi „Učiteljske gospodarske in kreditne zadruga v Celju“ tako intenzivna, da se je vodstvo Zaveze že opravičeno balo, da ne bi krajevni seperatizem kakorkoli škodoval centrali. V „Učit. Tov.“ je nastala glasna polemika, in vodstvo Zaveze je odredilo, da je prišla o božiču vsa stvar natančneje v razgovor na seji upravnega odbora. V podrobni razpravi so izginile nejasnosti, in Zaveza je vzela naknadno ustanovitev zadruga na znanje.

Da se v tej in ob snovanju morebitnih zadrug ne zaide v gorečnosti predaleč, naj objavi besede našega predsednika, ki jih je govoril v seji upravnega odbora: „Pred vsem se je ustanovila Zaveza z namenom, da se združi v njej vse slovensko učiteljstvo. Ta prapor dviga Zaveza visoko tudi sedaj, zato naj bo o vsem vedno natančno informirana.“ — Opozarjam pa tudi na besede tovariša Engelberta Gangla, ki jih je govoril v ravno isti seji: „Vso silo moramo zediniti v Zavezi. Imporirati moramo s svojo solidarnostjo. Solidarnost, kolegialnost in absolutna smiselnost za organizacijo naše učiteljske Zaveze bodi geslo naše.“ (Hrupno odobravanje.)

Delitev dež. šol. sveta na Štajerskem.

Na Štajerskem se je bil jeseni važen boj za razdelitev deželnega šolskega sveta. Ideja sama na sebi je kaj mikavna in bi bila lahko tudi velikanskega pomena, če ne bi tako nesrečno botroval že takoj v pričetku dr. A. Korošec s klerikalnimi spletkami. Za nas je v tem vprašanju edino merodajno mnenje štajerskega slovenskega učiteljstva, ki je proti temu, da se zahteva samo zastopstvo kmetijskih občin, za mnenje starih konservativnih politikov in napredne narodne stranke pa, ki je šoli naklonjena, nihče ni povprašal. Organizirano slovensko štajersko učiteljstvo je dalo končno naslednjo izjavo:

„Povodom preustrojitve deželnega šolskega nadzorstva zahteva pri tej oblasti svojega strokovnega zastopnika, predlaganega od slovenske delegacije deželne učiteljske konference.“ Samo ta predlog je sprejemljiv, sicer se po vzoru kranjskih razmer zaslužni štajersko slovensko šolstvo klerikalni strahovladi, kar bi bilo šolstvu in slovenskemu narodu v neprecenljivo škodo. (Odobravanje.)

In naša ljuba Kranjska?

Persukucija na Kranjskem.

Vam Primorcem in Štajercem režejo kruh in pravico Lahi in Nemci mnogo pravičneje, kakor pa nam Kranjcem sinovi slovenskih mater. (Res je.)

Naprednjaki so zastrmeli, ko je „Slov. Lj. Str.“ proglasila javno politični bojkot najnižje vrste, zastrmelo pa ni ob tej izjavi napredno učiteljstvo, ker dela z njim stranka na tak način že, od kar je zagospodovala v deželnem zboru in odboru in odkar je prišla do moči v kraj. dež. šol. svetu. V zadnji državnoborski delegacijski seji je rekel socialni demokrat Renner: „Kariera v javnih službah ni zagotovljena več v sposobnosti in delu, ampak v neke vrste pobožnosti.“ Pri nas pa ni treba niti pobožnosti; ampak treba je biti samo ponižen član „Slomškove Zveze“, zakaj vse drugo ti bo navrženo. (Odobravanje.)

V času, ko so vladali pri nas slovenski naprednjaki in napredni nemški veleposestniki. so upoštevali razne zmožnosti in izpite. Tako se je v tej dobi dosledno zgodilo da je imel učitelj, ki je bil dober organist, prednost pred drugimi prosilci.

Daudanes imaš lahko izvrstna izpričevala iz vseh predmetov, ki se poučujejo na obrtnih nadaljevalnih šolah, dobil bo pa vodstvo šole oni, ki take učilnice od znotraj še videl ni: saj je — „Slomškar.“

Nikdar se ni zgodilo doselej, da ne bi bil stalno nastavljen kot voditelj oni učitelj, ki je imel že nekaj časa provizorično vodstvo, ki je bil starejši od drugih prosilcev in med vsemi najboljše kvalifikovan.

Letos se je zgodilo to gori na Gorenjskem, lani pa v Ljubljani. Klerikalni člani dež. šol. sveta so se spozababili že tako daleč, da pritiskajo z vsosilo na c. kr. okrajne šolske nadzornike. Pošiljajo jim pisma z željo, da se pri kompetenci upošteva v pismu imenovani „Slomškar.“ (Ogorčenje.)

Napredni učitelj ne sme nekaznovan voliti po svojem prepričanju in ne sme dostojno potegovati se za svoja načela; „krščanskomislečemu“ učitelju je dovoljeno brez kazni napadati s psovkami napredne volilce in pa razgajati naprednjakom shode. (Hrup in ogorčenje.)

Če kandidira na primer naš Gangl proti „krščanskomislečemu“ E. Jareu, je to vzrok, da se učiteljstvu plače ne izboljšajo. Če dnevnik „Jutro“, ki se le slučajno tiska v „Učit. tiskarni“, piše kaj, kar ni ljubo klerikalnim voditeljem, se uprizori strastna bojkotna gonja proti vsem knjigam in tiskovinam, ki jih tiska imenovana tiskarna. (Ogorčenje.)

Našim ljudem se ob vsem tem usiljuje prepričanje, da hočejo postati dekanjske pisarne — okrajni šolski sveti, ljubljanski knezoškofijski ordinarijat — pa kranjski deželni šolski svet. (Klici: Konkordat.)

Napredno učiteljstvo ne pusti, da bi se le las skrivil tistemu, ki čita ob svojem prostem času „Laibacher Zeitung“, „Slovenca“, „Eдинost“, „Mir“, „Slovenski Narod“, „Stražo“, „Domoljuba“, „Jutro“, ali kak drug politični list. Če je svoječasno dovolil deželni šolski svet na Kranjskem proti našemu protestu, da smejo ljudskošolski učenci raznašati politične časopise, potem menda vendar smemo zahtevati z vso odločnostjo, da se čitanje katerihkoli časopisov učiteljsvu ne zabrani. (Hrup.)

Razmere na Kranjskem so postale tako napete, da je bolje, ako se na hodniku in v neposredni bližini šole ne čita političnih listov. Tega se v vsem obsegu seveda ne morejo držati oni, ki imajo svoje stanovanje v šoli. Kdor pa je tako nepreviden, da čita karkoli med šolskim pokom v šolski sobi, v pričo šolske mladine torej, tega naj zadene najstrožja kazen. Če bo pa dež. šol. svet odredil drugače, potem naj bo pripravljen, da pride lahko napredno učiteljstvo s kakim naprednim listom v roki tik do šolske sobe, kakor to faktično delajo že zdaj s „Slovencem“ in „Domoljubom“ klerikalni profesorji in „Slomškarji“. Če mislijo vodilni krogi, da c. kr. okrajni šol. nadzorniki nimajo drugega nujnejšega dela kakor voditi disciplinarne preiskave, potem se jim zna natveziti na vrat na en sam dan do 500 takih preiskav. V tej točki je pravica možna samo na vaši strani! (Hrup.)

Mi se doselej za posamezne člane „Slomškove Zveze“ nismo brigali, ker stojimo na stališču, da velja za vsakega državljan v politiki prosta pot. (Odobravanje.)

Naj se razvijajo po svoje in naj zborujejo kjerkoli, za nas so mrtvi; a odločeno protestiramo, da bi se po klerikalnih glasilih napadali člani naših društev, ker se niso in se tudi ne morejo udeleževati njih zborovanja. Ako ne bodo prestali z napadi na nas, dali bomo obstran vse ozire. Nekateri so zašli v zadnjem času celo med denuncijante, drugi zopet med izzivalce. Tako je na primer prišel na letošnji občni zbor „Vdovskega društva“ v spremstvu svojih dragih neki nadučitelj, hoteč sitariti napram odboru. Vsa predbacivanja, ki jih je hotel nasloviti na sedanji vrli odbor, so padla na navzočega njegovega pristaša, ki

se je drhte zagovarjal na napade „krščanskomislečega“ prijatelja.

Maščevalnosti ne poznamo, pač pa svetujemo oženjenim tovarišem, da pristopijo k temu društvu; zakaj čim več nas bo, tem manj pridejo taki zaslepljenci do veljave, ki jim stvarnosti niso mari, ampak so poslani, da delajo na naših občnih zborih zgago. (Res je!) Tudi je znano, da je prišla z istim „blagim“ namenom na občni zbor „Društva slov. učitelje“ neka „krščanskomisleča“ učiteljica, kjer je kratko brez tehtnih vzrokov izjavila, da članice Slomškove Zveze izstopijo iz tega društva.

Naš odgovor na to je naslednji: Učiteljice so članice naših organizacij. Da društvo ne bo na škodi, priporoča vodstvo Zaveze najtopleje, da naj vsak naš tovariš, kdor le more, pristopiti k temu društvu kot podporni član! (Dobro!) Nasilje „Slovenske Ljudske Stranke“ do naprednega in narodnega učiteljstva je dospelo do vrhunca, zakaj naprej ne more in ne sme iti več. Ta stranka razglašala javno, da tisti, ki ni član Slomškove Zveze, ne dobi nobenega mesta, za katero zaprosi. Z njo smo torej pri kraju, ker tako sama želi! To pa nas sililo, da opozarjamo vse ostale člane te najvišje šolske oblasti na Kranjskem, da nas spričo tega napovedanega bojkota ščitijo, ker so nas vsestransko primorani ščititi.

Pribijamo, da ima vlada v vseh naših okrajnih šolskih svetih in v deželnem šolskem svetu, čele hoče, še vedno premoč. V blagor šolstva zahtevamo, da mora napraviti red!! (Tako je!)

Če se ne bodo upoštevala službena leta, sposobnost, če se bo hotel na vsak način udeležiti proklamirani bojkot, potem je bolje, da se zaprona na Kranjskem vse šole takoj! (Res je!)

Neznačaji ne morejo vzgajati trdnih značajev. Naš slovenski narod pa potrebuje značajnih mož — in Avstrija naša jih tudi rabi! (Odobravanje.)

Poziv.

Učiteljstvo, združeno v naši Zavezi, naj sporoči posameznemu deželnemu učiteljskemu društvu, pa tudi našemu vodstvu, natančno in objektivno z dokazi vsak najmanjši slučaj, ki bi količkaj dišal po zlorabi in krivici. Spomenica, ki je sestavljamo že zdaj, bo to englasnik klerikalnega nasilja napram nam!

V okviru zakonov in s pomočjo prijateljev naših bomo našli pota in sredstva, da stremo vsako pobesnelost. (Pitrdjevanje.)

Zahtevamo samo pravico in zopet pravico! (Viharno odobravanje.)

Pred 12. leti so se zadnjič regulirale plače na Kranjskem in v dobi klerikalnega gospodstva so nas pritirali tako nizko, da smo glede plač danes zadnji v Avstriji. Niti neoženjenec ne more živeti zgolj ob stanovski plači v tej neznosni draginji. In po vseh teh velikih dobrotah nam kratijo že itak pičlo svobodo in nas hočejo popolnoma zaslužniti.

Če premagajo nas na Kranjskem, pridejo nad Štajerce, udrli bodo z istimi sredstvi na Goriško in v Istro, pa potrkali bodo tudi na tržaška vrata. (Nikoli.)

Tu ob sinji Adriji objublamo danes slovesno, oprti na svojo čast in stanovski ponos, da se ne odmaknemo od svojih svetlih in vzvišenih vzorov niti za ped. Plemenit je naš namen, očitno in kri stalno očisto je naše delo!

Če bi bilo mogoče, zapeli bi radi mogočen Aljažev zbor „Na bregu“ tako glasno, da bi se čuli akordi do bojkotskega vodstva „Vseslovenske Ljudske Stranke“ na eni, pa do posvetovalnic c. kr. deželnih šolskih svetov na drugi strani. Ker pa tega ne moremo, priše-

nimo po duhovniku Simonu Gregorčiču samo na besedilo tega zborovanja:

In jaz se na robu ne ganem viharju klubujem, ostanem, ko v steno valovje, usode vihar ob me se zaganja; a duh se ponosni ne vklanja: Ti streti me moreš, potreti nikdar, usode sovražne — vihar!

(Dolgotrajno ploskanje in odobrovanje. Tovarišu tajniku čestitajo.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registрована zadruga s omejenim jastvom.

Promet do konec maja K 116.134.87.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naši šolski zakoni.

(Dopis iz Istre.)

Pod tem naslovom je bilo priobčenih že nekaj dopisov v cenjenem "Tovarišu", ki so zbudili prav ostudne osebne napade v "Edinosti". Dopisnik, kolikor ga je bilo mogoče umeti, je dokazoval, da ni dosti, da ima dežela dobre in pravične zakone ampak je neobhodno potrebno, da se zakoni kolikor od posameznika, toliko od raznih oblasti vrše. Dokazal je tudi, da je več slučajev, ko se zakoni kar svojevoljno kršijo. To menda je bilo vzrok, da se je napadalo dopisnika, ker njegove trditve ni bilo mogoče ovreči stvarno, se je hotelo to prikriti z osebnimi napadi. Da je bila dopisnikova trditev resnična, naj kaže sledeči slučaj:

V Dolini je trirazredna šola, ki bo v doglednem času razširjena v štirikazrednico in s tem pride tamošnji nadučitelj v I. plačilni razred. Zaraditega, ako bi bila služba razpisana, bi se oglasilo gotovo mnogo prosilcev; zakaj to je edino mesto v Istri, kjer bi bil slovenski učitelj zaradi krajevnega sistema v I. plač. razredu.

Dosedanji nadučitelj je stopil na svojo prošnjo s 1. majem t. l. v pokoj in njegovo mesto bi moralo biti razpisano, a kaj se godi? Predsedništvo krajnega šol. sveta je naprosilo šol. oblasti, naj se ta služba namesti z nadučiteljem brez razpisa uradnim potom. Spomnilo se je, da bi bila prikrajšana s tem na svojih pravicah krajni šol. svet in občinski zbor in sklicala se je 4. maja seja okrajnega šolskega sveta in seja občinskega zbora, na katerih se je sklenilo ponoviti isto prošnjo. Ta sklep je v takem nasprotju s § 5. dež. zakona z dne 9. oktobra 1901, št. 35, in s § 6. dež. zakona z dne 5. junija 1908, št. 28, da bi ga moral predsednik sistirati na podlagi § 13. dež. zakona z dne 27. julija 1875, št. 18, kar pa ni bilo pričakovati v tem slučaju, ker ravno predsednik se je potezal za ta sklep.

Zaraditega se pozivlje c. kr. okrajni šolski svet, da ta sklep uniči in ker so pretekli že štirje tedni, odkar je izpraznjeno nadučiteljsko mesto v Dolini, da to službo v kratkem razpiše in s tem omogoči, da bo izvršeno imenovanje še pred pričetkom šolskega leta 1911/12.

Pozivlja se tudi istrske deželne poslance, da se odločno zavzamejo in zabranijo tako kršenje deželnih zakonov, ker h čemu so sicer deželni zakoni? Ako se sme kršiti nekaj paragrafov, se sme kršiti tudi druge, zaradi česar nastane v deželi anarhija in kadar bi naši nasprotniki kršili zakone, bi nam lahko odgovorili: "Tudi vi jih kršite, kadar vam kaže."

Enako se pozivlja "Slovensko učiteljsko društvo", da tudi ono opozori na to kršenje višje šolske oblasti s primerno petičijo. Predsednika se pozivlja, da koj skliče v ta namen odborovo sejo in, če je potreba, tudi izredni občni zbor. Kršilec zakonov se mora pokazati, da če so potlačili z osebnimi napadi enega dopisnika, nas niso še potlačili vseh, a vseh nas je sveta dolžnost, da branimo zakone, ki nam dajejo vsaj malo pravice.

Moji poizkusi, kako povzdigniti šolski obisk na šoli v Novi Štifti.

Govoril Ivan Keleč na zborovanju Gornjegrajskega učiteljskega društva dne 4. maja pri sv. Frančišku Ks.

Znano nam je vsem žalostno dejstvo, da je naš okraj še vedno uvrščen med tiste, ki se "bleste" po najvišjih odstotkih analifetov. Gotovo je, da mora ta jako žalostna in sramotna prikazen boleti do dna srca vsakega, kdor ima le količkaj sočutja in smisla za blagor milega nam naroda slovenskega in za njegov vsestranski napredek. Vsak tak si bo ob vsaki priložnosti prizadeval, da pomaga kolikor najhitreje mogoče zaceliti navedeno hudo rakrano na telesu milega nam ljudstva ter z vsemi svojimi močmi deloval na to, da ga dviga ter končno dvigne iz duševne teme in dovede do svetle luči vsestranske prosvete. Hočemo li doseči to, treba nam je poiskati najprej vzroke te žalostne prikazni, brez teh ni mogoče ozdravljenja. Le kadar se spozna pravi vzrok bolezni, je mogoča njena ozdravitev.

Vsak lahko ume, da je neuspešno delovanje v šoli prvi in največji vzrok, ako ljudstvo ne dobi potrebne naobrazbe vsaj za svoje najprimitivnejše vsakdanje potrebe. Najvplivnejše sredstvo za brezuspešni šolski pouk je gotovo slab šolski obisk. Kaj pomagajo vse lepo sestavljene šolske postave, kaj osemletna ali celo šestletna šolska obveznost, čemu naj bo izvleček šolskih postav celo na zadnji strani šolskih naznanil, čemu še tako občutljiva kaznovanja zaradi šolskih zamud, ako in dokler prosto ljudstvo nima nikakršnega pojma o šoli in njeni nalogi, ki jo ima doseči v prid in blagor ravno istega ljudstva!? Ali ljudstvu ni nikakor zameriti, ako ne razume nalogo, ki jo ima, oziroma je že zdavnaj imela vršiti šola, posebno ljudska šola, druge šole pri tem vprašanju itak ne pridejo v poštev.

Znano nam je vsem in nas to tudi uči zgodovina — za naš narod jako žalostne preteklosti — da so si gotovi sloji vedno in vedno prizadevali z vso silo obdržati prosto ljudstvo v nevednosti, da bi ga tem lažje — kot neumno živino — izrabljali za svoje udobno in razkošno življenje, ter mu niso privoščili niti trohice omike, akoravno je že bil zdavnaj znan nauk krščanske vere, da smo pred Bogom vsi enaki. Ko so pa vendar začeli ustanavljati šole tudi za prosti narod, našlo se je vedno le premnogo vpliv imajočih moči, ki so ovirale šolski razvitek, prav posebno še med našim slovenskim narodom, da se je ali preveč potujčevalo, da ni moglo razumno učenje priti do nikakršne veljave, ali se je med ljudstvo pošiljalo narodovega jezika nevesče učitelje, ali se je na vse mogoče načine protežiralo ravno iste, ki so delovali ravno nasprotno proti volji ljudstva in njegovi pravi in pametni naobrazbi in Bog si ga vedi, kaj še vse. Da je na uspehe v šoli vplivala tudi neobveznost šolskega obiska ter takratna jako nizka usposobljenost in preplitva naobrazba učiteljskega osebja, je razumljivo samoobsebi. Ako se je kateri po domači itak jako pomanjkljivi šolski naobrazbi podal za kakih šest mesecev kam v trg ali mesto, da se nauči orgranja — kar je bilo najvažnejše — ter nekoliko boljšega čitanja, pisanja in računanja, ali če je pri vojaki postal kak korporalček, je že bil sposoben za učitelja, posebno na kmetih. (Dalje.)

Iz naše organizacije. Kranjsko.

Učiteljsko društvo za okraj ljubljanske okolice je imelo dne 1. junija t. l. svoje zborovanje v Narodnem domu v Ljubljani. Predsednik društva tovariš Žirovnik presrečno pozdravi v mnogobrojnem številu zbrano učiteljsvo, konstatuje sklepčnost ter poudarja, da je veselo znamenje, ker se je današnjega zborovanja udeležilo toliko tovarišev in tovarišic ter želi, da bi se tudi v bodoče radi shajali k društvenim zborovanjem.

Tajnik poroča, da je društvo imelo dne 28. decembra 1910. zborovanje v Ljubljani, na katerem je predaval g. prof. dr. Fr. Čadež o uspehih moderne tehnike. G. predavatelj je žel za poljudno in temeljito predavanje obeno zahvalo. Dalje poroča, da se društvenih zborovanj udeležuje premalo članov, kar pa dela izjemo današnje zborovanje, h kateremu je prišlo toliko članov, da nas ni strah, da bi društvo nazad-

valo, ampak je pričakovati, da se društvo čim bolj razvije in uspeva. Poudarja zlasti, da se ni treba bati nikogar, kdor vestno izpolnjuje svojo stanovsko dolžnost — akopram ima vsak mnogo — tudi nepoklicanih nadzornikov. Vsakega člana dolžnost je, da se vedno udeležuje društvenih zborovanj in se vaelej in povsod resno zavzema za prosep društva. Nekateri se izogibajo društvu, boječ se zamere pri tem in onem. Ni treba praviti pri kom, ker so časi taki, da trpe značaji — a oni drugi z maslom težko obloženi hodijo na sonce in se grejejo v pristranski milosti.

Plače naše se zvišujejo že več let in se bodo menda zviševale toliko časa, da bodo vsa boljša mesta zasedena in nam bodo rezali kruh taki prijatelji, ki jih ima danes učiteljsvo — da bo ena čreda in en pastir.

Ostanimo vsi zvesti društvu kakor vojak, ki ne zapusti svojega prapora, dokler sam častno v boju ne pade ali pa slavno zmaga! — V Kanoso ne gremo, tam ni prostora za nas! Pustimo one, ki so za boljše službeno mesto menjali svoje prepričanje, zatajili svoje ideale, oskrunili stanovsko čast — vsi omahljivci, neznačajniki in sebičneži ostanite, kamor vas je gnalo srce — bolje: želoce!

Blagajnik omeni, da društvo še poseduje nekaj imetja, da še nismo na suhem. Predlaga, da se da primeren prispevek iz društvenega imetja za spomenik rajnkih tov. Jak. Marna in Ant. Požarja. — Sprejeto.

Pregledovalca računov sta jih našla v redu. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo se vzame odobruje naznanje.

Z vsklikom se voli stari odbor, le namesto preselivše se tov. M. Žgurjeve se izvoli tovarišica Mar. Cepudrova.

Po končanem dnevnem redu smo se prijateljsko zabavali. Tov. Petrič izreka zahvalo obema tov. zastopnikoma v. e. kr. okr. šol. svetu za njiju možati nastop v prid učiteljsva, čemur navzoči z navdušenjem pritrjuje. Tov. predsednik se v imenu društva poslovil od članice, vrle tov. Žgurjeve, ki se preseli na Trato, želeč ji: "Srečno pot in boljših časov."

Bil je dan pomemben, ki ga naše društvo z veseljem beleži v društveno kroniko.

Štajersko.

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo dne 11. maja v okoliški šoli v Konjicah. Udeležba je bila povoljna. Pogrešali pa smo tisto tovarišico in tovariša iz Čadrama, ki bi se bila tega zborovanja lahko udeležila, in pa še enega tovariša iz zelenega Pohorja, ki je došel lani jeseni v naš okraj.

Uvodoma se spominja tovariš podpredsednik umrlega tov. L. Serajnika, v pokojnega naučit. na Prihovi, ter v imenu društva izraža vebče čislani rodovini Serajnikovi svoje sožalje. Pokojnik je bil ves čas zvest ud društva. Umril je tudi tov. Weixler, ki sicer ni bil naš narodni somišljenik, a se ni vmešaval v nam nasprotna zadeve.

Nadalje govori tov. podpredsednik o našem položaju. Živimo v dobi težkih bojev. Na eni strani se nam je boriti za izboljšanje gmetnega stanja, na drugi strani pa se imamo braniti proti nasilnim rodnim bratom in proti narodnim nasprotnikom. Zato je pa treba tesne organizacije. Sveta nam naj bo ta beseda! Za njo delajmo, nji se pokorimo! Ne bo nam težko ne eno ne drugo, saj je v organizaciji rešitev. Gorje odpadnikom iz naših vrst! Udarci, ki jih sedaj prizadevajo nam, bodo padli v prvi vrsti po njihovih sklonjenih hrbtih nazaj.

Nato se prečitajo dopisi, ki so došli društvu v dobi od zadnjega zborovanja.

D. legatom za letošnje skupščino "Zaveze" se je prijavil tov. Karel Mravljak iz Zreč, za namestnika pa tov. Vomer iz Sv. Kunigunde. Nadalje nam je tov. Časl na svojem z veliko pridnostjo in dobro predelanem referatu pokazal, kako bi se imelo referirati pri letošnji uradni konferenci o uredbi šolske knjižnice. Prihodnje zborovanje bo dne 13. julija v Stranicah.

Politiški pregled.

Dunajski krščanski socialisti so kapitalirali pred učiteljsvom. Kakor znano, so dunajskim krščanskim socialistom učitelji ravno tak trn v peti, kakor našim klerikalcem. Preganjali so jih na vse mogoče načine. Toda nižjeavstrijsko učiteljsvo je ostalo po večini značajno in se ni vstrašilo klerikalnega terorizma. Blizajo se državnozbornske volitve. In zdaj so krščanski socialisti ponižno zlezli pod klop in velikodušno odpustili učiteljem vse one zločine, katerih so jih sami prej dolžili. Na Dunaju je veliko število učiteljev in učiteljic, katere je šolska oblast slabo kvalificirala zaradi njihovega obnašanja v šoli ali pa izven šole ter jih kaznovala s tem, da jim je odrekla službene starostne doklade. Zdjaj je pa dunajski okrajni šolski svet kar naenkrat prekalca te naredbe ter označil delovanje teh prej kaznovanih učiteljev in učiteljic za popolnoma zadovoljivo. Priznal jim je tudi vse službene starostne doklade. S tem se je dunajski okrajni šolski svet pokazal v najlepši luči. Priznal je namreč, da je popolnoma po krivici preganjal učiteljsvo. In to je tista lumparija, katero naši klerikalci v našem deželnem šolskem svetu

redno prakticirajo. Mi le obžalujemo zastopnike deželne vlade, če ne bodo vpoštevali tega koraka dunajskega okrajnega šolskega sveta.

Obrambni vestnik.

* Izbruhi nemogle jeze so "Slovenčeve" notice, ki jih je priobčil v svoji 120. in 111. številki. Glase se:

Zopet po kostanj v ogenj? V "Učiteljskem Tovarišu" od 19. maja piše Gangl o novih vojaških predlogah. Pod črto pravi: "Sedaj lahko informujemo ljudstvo o novih vojaških zakonih." — Državnozbornske volitve se bližajo, Gangl bo s svojim namigavanjem zopet koga spravil v nesrečo. V deželnem zboru pa bo zahteval poviška učiteljskih plač od — poslancev S. L. S. Če nas ob volitvah ne pozate, pustite nas pri miru tudi v deželnem zboru. To bi bilo vsaj dosledno!

Denunciranje vsevprek. "Učiteljski Tovariš" protestira, ker zahteva ljudstvo, da se prestavi neka jutrovska učiteljica. Ljudstvo plačuje, ljudstvo ukazuje. To naj pomni liberalno glasilo. Vsi protesti in vse denunciacije ne bodo pomagale. Ljudstvo bo porazilo vsakega, kdor ne pojde z njim. Povemo pa še: Ena beseda z adnjega Slomškarja ima več upliva in veljave pri vseh korporacijah in oblastnijah v deželi kot sto in sto vaših protestov v "Tovarišu" in kot vsa vaša "veličastna" zborovanja. Za pošteno slovensko ljudstvo ostanete trikrat prečrtane ničle. Bes ne preostane vam drugega kot tolažba na boljše liberalno bodočnost. A ta je še daleč daleč za deveto deželo...

Kako postopajo z deželo liberalni učitelji! Ako se pokaže potreba, premestiti kakega učitelja vsled njegove krivde, ubere c. kr. dež. šol. svet ponavadi milostno pot, da ga ne premesti kazensko, ampak službeno, vsled česar se mu morajo selilni stroški povrniti. C. kr. okrajno glavarstvo račun adjustira, in potem se pravi: Dežela plačuj! Dežela pa ni samo zato tu, da plačuje, ampak hoče tudi račune pregl. dati. In to je potrebno! Učitelj Petrič n. pr. je za selitev iz Rudnika v Ljubljano položil račun — 1134 K. Germek je za selitev iz Komende v Krašnjo naračunal 770 K. In okrajna glavarstva take račune adjustirajo. Deželni odbor je sklenil: C. kr. deželni šolski svet naj izdela za selitvene stroške normale; dotlej naj se vsi selilni računi pošiljajo deželnemu odboru v pregled. En slučaj, pri katerem so se našli falzificirani računi, se naznani državnemu pravdnistvu.

To je podlo natolecevanje in mi bomo pošteno odgovorili na to natolecevanje klerikalnim deželnim odborom, ko zberemo vse potrebne podatke o računih. To naj nam verjamejo, verjamejo naj tudi to, da dr. Zajčevi "natančnosti" ne bomo prizanašali! V znamenju političkega bojkota bomo govorili z vami, lahkoverni zapravljevalci deželnega denarja!

* Iz zborovanja kamniške podružnice "Slom. Zveze". Iz poročila posnemamo: "Govorili smo na zborovanju tudi o naši rak-rani, o slabih naših plačah. Tukaj je posebno pohvalno omeniti predsednika g. Julija Slapšaka, ki je posegel v debato in govoril prav iz srca v prilog takojšnje regulacije učiteljskih plač, zlasti še, da se raztegne 25% draginjska doklada na vse učiteljsvo."

Gospod poslanec dr. Krek je poudarjal, da bo predlog za zvišanje učiteljskih plač prišel kmalu iz vrst poslancev "Slovenske Ljudske Stranke."

Komentirati nam tega vprašanja ni potreba mnogo. Stojimo pred državnozbornskimi volitvami. Zborovanje se je vršilo v dr. Krekovem volilnem okraju. Dr. Krek kot gost ne more proti zahtevam učiteljsva nastopiti. Služb še primanjkuje, zatorej pričimo zopet z obljubami. Eksekucija je na višku in višje se je tirati ne da. Celu zmernejšim že pohaja potrpljenje. I. t. d. — Blagor jim, ki verujejo! Jakličovo in Ravnikarjevo izdajstvo nam je za večno priča o resničnosti obljub!

* Tovariš Julij Slapšak je zadnjič na zborovanju svoje podružnice Slom. zveze — kakor posnemamo iz poročila "Slovenca" — govoril sledeče: "G. predsednik (J. Slapšak) je protestiral, da napada nek učiteljski list krščansko misleče učiteljsvo kar v obče; iz enega slučaja sklepati na splošno, ni logično; in ravno krščansko misleče učiteljsvo je na pravem potu, ker se ne oklepa onih filozofov, ki so drug drugemu izpodnašali stol, naposled pa padli s svojimi teorijami in sistemi. Le en filozof stoji sto in stoletja, nepremakljivo; le en vzgojni sistem je nepremagan: Kristus in Njegova vera. Zato je le tisto učiteljsvo na pravi poti, ki se obrača do Njega, ki stoji in drži. In to učiteljsvo je zbrano in se še zbira v Slomškovy zvezi, ki bo rastla in rastla iz jednostavnega razloga, ker je prevesna večina slovenskega učiteljsva verna; le nekaj belih vran je, ki jih je liberalizem odtujil svetinjam našim in naših očetov ter jih ne le politično, nego tudi splošno poliberalil." — Naj nam veruje tov. Slapšak, da smo poštenost vsedkar spoštovali. Dovolj naj nam pa tudi pripomniti, da smo ravno njega izvzeli in ga direktno kot takega imenovali, kadarkoli smo menili, da bi bil z našim poročilom tudi on po krivdi